

něž zabývat působením české inteligence na Balkáně před první světovou válkou a publikoval doma i v zahraničí dílčí studie o činnosti českých a polských lékařek v Bosně a Hercegovině.

Dějinám Ruska a Sovětského svazu věnuje soustavnou pozornost V. Goněc (→). Metodicky a teoreticky zcela netradičně přistoupil ke studiu vzniku sovětské moci na Ukrajině a k úloze Ukrajiny v procesu formování a vzniku SSSR. Široká heuristická základna, komplexní analýza fenoménu a historických podmínek jeho vývoje, rozlišení zvláštního a obecného charakterizují jeho studie, shrnutí v monografii o vzniku SSSR a Sovětské Ukrajině (1988). Goněc se rovněž zabývá studiem národnostní otázky v SSSR a studiem revolučních procesů ve střední, jihovýchodní a východní Evropě v Pobaltí.

O studiu cizinců ze zemí střední, jihovýchodní a východní Evropy na brněnských vysokých školách pojednal v několika studiích F. Hejl a jeho žáci Alena Mikovcová a Pavel Cibulka.

V bohatém spektru vědeckého zájmu historiků-slavistů filozofické fakulty nemůže chybět ani slavistická problematika národně-osvobozenického boje za druhé světové války. K ediční a publikační činnosti Z. Konečného a Fr. Mainuše (oba →) nutno uvést studie F. Hejla, I. Dorovského, J. Kolejky a M. Romportlové. Nechybějí ani původní práce z dějin slavistiky, hungaristiky a balkanistiky (F. Hejl, R. Pražák, I. Dorovský, M. Romportlová).

Naše i mezinárodní vědecké fórum se seznámilo s výsledky vědeckovýzkumné práce brněnských historiků-slavistů v jejich četných vystoupeních na domácích, mezinárodních a zahraničních sympoziích, seminářích, kongresech a diskusích. V nich se prezentoval nejen tvůrčí kvas na oboru u nás, ale v první řadě poctivá práce a úsilí posunout naše poznání a dopracovat se nových poznatků, proniknout hlouběji a adekvátněji do podstaty vývojového procesu a historických jevů.

František Hejl

BALKANISTIKA

Balkanistický výzkum na filozofické fakultě koordinuje kabinet balkanistiky a hungaristiky založený roku 1966 při tehdejší katedře historie a etnografie střední, jihovýchodní a východní Evropy. Ve výzkumu jihovýchodní Evropy pracoval zejména turkolog a balkanolog J. Kabrda (→). Zabýval se zvláště poměrem bulharské historiografie k tureckým pramenům o dějinách osmanské nadvlády v Bulharsku, srovnávacím studiem kánnúnáme z hlediska poznání hospodářského vývoje v balkánských a podunajských zemích v období turecké okupace a církevním zdaněním v tomto období. Na základě analýzy významných balkánských kánnúnáme věnoval se J. Kabrda výzkumu feudální renty v osmanské říši v 15.—18. stol. Cenný je Kabrdův bulharsky psaný rozbor otázky „ráji“ (1937), v němž prokázal, že se tohoto termínu užívalo nejen pro muslimské oby-

vatelstvo, nýbrž pro veškeré obyvatelstvo utiskované Turky bez rozdílu náboženství a národnosti. K těmto pracím lze připočít některé další studie k dějinám národů Balkánu.

Starších balkánských dějin se týká studie R. Pražáka (→) *Bogomilismus v Uhrách v 11. století* (1970) a zejména práce J. Macúrka (→) (např. monogr. *Rumunsko ve své minulosti a přítomnosti* (1930), *Dějepisectví evropského východu* (1946), který se zabýval rovněž osobností albánského národního hrdiny Skanderbega a jeho vztahem k českým zemím (1967), českého krále Jiřího a moldavského krále Štěpána (1965, 1969) a dalšími otázkami českorumunských vztahů staršího i novějšího období. K těmto rumunistickým studiím je třeba zařadit i Macúrkův referát na balkanologickém kongresu v Sofii (1969, 1970).

Jugoslávskými dějinami a dějinami česko-jihoslovanských vztahů se zabývají zejména F. Jordán, I. Dorovský a C. Nečas (všichni →). F. Jordán věnoval česko-charvátským a česko-slovinským vztahům staršího i novějšího období několik studií.

Dějinám česko-jihoslovanských kulturně politických vztahů v 19. a ve 20. století jsou věnovány práce I. Dorovského, např. monogr. *České země a Balkán* (1973), *Konstantin Jireček. Život a dílo* (1983), zatímco C. Nečas se zaměřil na studium vztahů čes. politiky a ekonomiky k dané střední a jv. Evropě (monogr. *Balkán a česká politika, 1972, Na prahu české kapitálové expanze, 1987*) aj.

Problematice národnostní otázky, národnostních programů ve střední a jihovýchodní Evropě, myšlenky balkánské federace a spolupráce se věnuje především J. Kolečka (→), jak o tom svědčí desítky studií a monogr. *Národnostní programy pro střední a jihovýchodní Evropu (Z dějin socialistické teorie národnostní otázky 1848—1917). Od Marxe k Leninovi* (1972), rozprava *Východní neboli balkánská otázka do roku 1878* (1975) a její pokračování do roku 1907; *Balkánská otázka 1908—1914* (1979) a „*Národnostní princip*“ a *internacionalismus 1789—1860* (1984) aj. Podobnou tematikou se zabývá také několik příspěvků I. Dorovského.

V rámci srovnávacích slovanských literatur se balkánskými literaturami zabýval F. Wollman (→).

Literárněvědnou balkanistikou se zabývá I. Dorovský. Předmětem jeho zájmu jsou vztahy makedonské i bulharské literatury k literatuře ruské a ukrajinské, vztahy česko-makedonsko-bulharské i vzájemné vztahy balkánských slovanských a neslovanských literatur (monogr. *Rajko Zinzifov. Vozdejstvije ruskovoj i ukrajskoj literatury na jeho tvorčestvo* (1988)). Některé studie I. Dorovského jsou věnovány pronikání makedonské lidové slovesnosti do českých zemí a otázkám vývoje makedonské literatury.

Řecké tematiky se týkají jeho studie a články o ohlasu řecké revoluce v ruské literatuře a výtvarném umění a o nové a nejnovější řecké literatuře, např. viz *Slovník řeckých spisovatelů. Řecko* (spoluautor, 1975). Rovněž vztahům slovanských literatur Balkánu k literatuře řecké věnoval Dorovský několik studií.

V rámci svých slavistických zájmů se mezi dvěma světovými válkami zabýval otázkami balkánského jazykového svazu a vlivem češtiny na jihoslovanské spisovné jazyky akademik B. Havránek (→). Do oblasti srov-

návaci jazykovědné balkanistiky zasáhli v poslední době též práce J. Bauera (→), I. Dorovského, V. Šaura (→) a R. Večerky (→). Starších vývojových fází bulharštiny si všímá J. Bauer a R. Večerka. Srovnávací balkanologický charakter mají stati I. Dorovského.

V. Šaur se v řadě svých studií zabývá otázkami vývoje bulharštiny. V monogr. *Pop Punčov sbornik kak istočnik istorikodialektologičeskich issledovanij* (1970) analyzuje významnou dialektologickou památku z počátku novobulharského období.

Makedonštiny se dotýká foneticky pojatá kandidátská disertace J. Pačesové (→) *Zvuková stránka češtiny ve srovnání s makedonštinou a bulharštinou* (1961), z níž pak uveřejnila řadu samostatných příspěvků.

Problematikou rumunštiny z jazykového hlediska se zabývají soustavněji P. Beneš (→) a R. Ostrá (* 1932). Sem spadají Benešovy příspěvky z oblasti slovensko-rumunských a řecko-rumunských kontaktů. R. Ostrá se zabývá sémantikou rumunštiny na srovnávacím romanistickém základě.

Významným příspěvkem k řešení balkanologické a karpatologické problematiky jsou práce našich etnografů. Jsou to zejména monografie a studie V. Frolce (→) o interetnických vztazích v lidovém stavitelství, o dějinách lidové architektury v Bulharsku, o bulharsko-srbských vztazích, o sociálních vztazích v lidovém stavitelství aj. České a slovenské balkanistiky se týkají také jeho referáty na balkanologických sympoziiích.

Problematice kulturních svazků rumunské lidové kultury se střední a západní Evropou věnoval několik studií R. Jeřábek (→), který zkoumal také kulturní vliv jihoslovanských kolonistů na jižní Moravě.

V meziválečném období a po 2. světové válce vzniklo na filozofické fakultě několik disertací a diplomových prací s tematikou balkanistickou (viz hesla bulharistika, serbokroaistiká, makedonistika).

Kabinet uspořádal tři celostátní balkanistická sympozia (1969, 1974, 1986). Materiály z nich vydal ve třech svazcích sb. *Studia balkanica bohemoslovaca* (1970, 1976, 1987).

Po zrušení katedry slavistiky v polovině 60. let kabinet zajišťuje rovněž výuku bulharistiky a jugoslavistiky a do roku 1988 také výuku volitelného slovanského jazyka pro bohemisty filozofické a pedagogické fakulty.

Kabinet je jediným celostátně pověřeným pracovištěm k vydávání bibliografie čs. produkce z oblasti dějin, literatury, jazyka, etnografie a folkloristiky. Zatím vydal osm svazků *Bibliografie čs. balkanistiky* (1970, 1973, 1975, 1978, 1980, 1984, 1988, 1992), v nichž je zachycena produkce od roku 1966 do roku 1990.

Ivan Dorovský

HUNGARISTIKA

Hungaristika byla na filozofické fakultě v Brně od počátku pěstována jako doplňující součást širšího slavistického zaměření fakulty. Rozvoj hungaristických studií je zde spjat se jménem prof. Josefa Macúrka (→),